

Dossier

Dit dossier belicht de economische, sociale en financiële aspecten van het steeds professioneler wordende schrijversvak. Het gaat daarbij onder andere over het subsidiebeleid, de relatie tussen schrijvers en uitgevers en de positie van de schrijver. Marike Lindhout is verantwoordelijk voor de samenstelling van de literatuurlijst en voor de annotaties. Het betreft slechts een selectie van de in de bibliotheek van de Boekmanstichting aanwezige literatuur op dit terrein. Geïnteresseerden kunnen verder zoeken via de catalogus van de bibliotheek op internet (www.boekman.nl) of bij de Boekmanstichting. André Nuchelmans beschrijft in de inleiding de verschillende bronnen waaruit een auteur voor zijn inkomsten kan putten.

Schrijf je rijk?

De schrijver en zijn inkomen

'Jeel... die mensen moesten wel gloeiend rijk zijn!... D'r wos geen plovuizen vloer met wit zand be-strooid, zaals bij hem thuis en bij iedereen in het dorp. Erlagen fijn-gevlochten motten, veel fijner dan die in de enkele mooie komers von het dorp, zoals de smid ereen hod en de wogenmoker en de koster, en die beroemd waren om hun kostelijke inrichting. En don lag er hier in het midden ook nog een dik tapijt overheen met kleuren zo fel ols een bed von enkel duizendschonen, floxen en dohlio's... En al dot zocht-blinkende goud op die boeken!... En wot hingen er een rore ploten oan de muren (...) en door zoten ook olweer lijsten am van kloor goud... En gordijnen hingen er voor de ramen... twee, nee: drie over mekoor (...). Hier en door stonden oak beeldjes, ap de schoorsteen en op een roor kostje... maor er wos geen een heiligenbeeldje bij en ook zagen zijn speurende, plots wookzoom geworden oogjes geen crucifix, dot toch in elke komer hoorde... dot wos wel even verantrustend. Maor wot een prochtige komer!' (De Jong 1964, 76)

Zo ziet Merijntje Gijzen de woonkamer van de schrijver Meneer Walter. Het is duidelijk dat de schrijver in goeden doen is. Ook heeft de schrijver kunst en boeken in huis. In West-Brabant aan het

begin van de vorige eeuw valt het Merijntje bovendien op dat er geen religieuze afbeeldingen in het huis aanwezig zijn. Eerder in het boek dicht De Jong Meneer Walter al een aantal bohémientrekjes toe. Hij is anders dan alle anderen in het dorp: hij heeft een baard, rookt pijp, draagt een fluwelen pak en zijn haar zit verward. Het is de vraag in hoeverre dit beeld representatief is voor de gemiddelde auteur aan het begin van de twintigste eeuw. De beschrijving gaat waarschijnlijk wel op voor A.M. de Jong zelf. Deze werkte zich op van de zoon van een borstelmaker tot de eigenaar van een villa in het Gooi. De familie ging regelmatig in het Zuid-Franse Menton op vakantie. In de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw was De Jong een gevierd auteur, die vooral met zijn Merijntjereeks een groot lezerspubliek bereikte.

Niet alle schrijvers waren zo goed bedeed. En dat heeft De Jong gemerkt. Regelmatig schilderden collega's hem af als een geldwolf. Zijn niet-onbemiddelde toestand zou moeilijk te rijmen zijn met zijn socialistische idealen (o.a. De Jong 2001). Nog steeds is het niet gemakkelijk om in Nederland een succesvol schrijver of beoefenaar van een andere kunstvorm te zijn. Critici en collega's speculeren al snel op het verkopen van je principes aan de commercie. Er

**Er zou geen
betere voe-
dingsbodem
voor een goede
kunstuiting
zijn dan een
armoedig en
ellendig
bestaan**

zou tenslotte geen betere voedingsbodem voor een goede kunstuiting zijn dan een armoedig en ellendig bestaan. De dagelijkse realiteit was dat de meeste schrijvers het niet gemakkelijk hadden, zo valt onder andere te lezen in *Geven om te krij-gen* (Van den Braber 2002). In dit boek geeft de auteur een beeld van de rol die particuliere mecenasen speelden in het leven van de schrijver in de eerste helft van de vorige eeuw. Het bestaan van de schrijver blijkt over het algemeen geen riant leven te zijn. Ook na de oorlog was het schrijverschap geen vetpot. Inmiddels succesvolle auteurs als Gerard Reve hadden het in hun literaire begintijd niet breed. 'Kun jij niet fl. 5,- per pagina voor de auteurs van *Tirade*, voor 1963 toezeggen? (...) met jouw subsidiëring zou ik van een maandelijksse bijdrage aan *Tirade* dan bijna kunnen leven', zo schrijft hij op 4 februari 1963 aan zijn weldoener Q. (Bruin 1990, 11).

Ander beroep

Hoe is het tegenwoordig gesteld met de financiële positie van de Nederlandse schrijver? Uit een in 1993 gehouden enquête onder 'alle' Nederlandse schrijvers¹ blijkt dat het gemiddelde inkomen van een schrijver uit literaire activiteiten ruim 10.584 euro was. Daarbij haalde 40 procent van de respondenten de 4.539 euro niet en verdiende 11 procent meer dan 45.392 euro met hun literaire activiteiten (Boley 1994, 10). Eenzelfde enquête in 2001² leverde op dat het gemiddelde literaire inkomen inmiddels was gestegen tot 13.617 euro. Van de deelnemende auteurs verdiende 27 procent minder dan 4.539 euro met schrijven en zat 18 procent boven de grens van 22.696 euro (Kuitert 2001, 19-21).³

Natuurlijk legt bij deze percentages en absolute getallen de moedertaal van de schrijver een aardig gewicht in de schaal. Het lezerspubliek voor Nederlandstalige boeken is nu eenmaal kleiner dan dat voor Engelstalige literatuur. Desondanks kunnen de meeste schrijvers in hun bestaan voorzien. Daarbij valt op dat een deel van de onderzochte schrijvers

niet alleen van hun literaire inkomsten wil leven. In het onderzoek uit 2001 geeft 66 procent van de respondenten aan het schrijverschap niet als belangrijkste professe te zien (Kuitert 2001, 21). In 1993 was dit 61 procent (Boley 1994, 11). Deze groep heeft dus een andere bron van inkomsten die zij als hun beroep zien. Als er al conclusies uit een vergelijking van beide onderzoeken getrokken kunnen worden, dan is het dat er in de acht jaren die tussen de beide onderzoeken in liggen, weinig is veranderd. De succesvolste auteurs hebben de hoogste inkomens.

Auteursrechten

De inkomsten van schrijvers zijn samengesteld uit verschillende bronnen. Allereerst is er het contract met de uitgever. In dit contract komen schrijver en uitgever overeen welk percentage van de verkoopprijs naar de auteur en welk percentage naar de uitgever gaat. De basis van deze overeenkomst vormt de Auteurswet, die bepaalt dat de schrijver eigenaar is van zijn voortbrengselen op papier. De auteur deelt zodoende mee in de verkoopopbrengsten van zijn boek. Voor de invoering van de Auteurswet kocht de uitgever in het gunstigste geval de publicatie van de auteur op. De gangbaarste manier van handelen was dat de auteur per ingeleverd vel betaald kreeg. Het stond de uitgever vervolgens vrij te drukken en herdrukken zo het hem uitkwam (Stipriaan 2002, 106-109). Met de invoering van de Auteurswet kreeg de auteur de rechten op zijn geesteskind. Het bleef meestal wel de uitgever die het contract opstelde.

Hier tegen kwam in 2001 de zogenaamde groep-Mak in het geweer. Hierin was een aantal succesvolle auteurs verenigd, onder aanvoering van Geert Mak. Zij waren het niet eens met de verdeling van de inkomsten uit de verkoop, die erg in het voordeel van de uitgevers uitvielen, en wilden een eerlijker verdeling van de opbrengsten. De percentages die schrijvers over het algemeen voor de verkoop van hun boek ontvangen, lopen op naarmate er meer exemplaren verkocht worden. Het maximale aandeel waarop een auteur recht heeft is 15 procent bij een verkoop van meer dan tienduizend exemplaren van een boek. De groep-Mak ijverde voor een maximumpercentage van 20 procent. De schrijvers meenden

hierop recht te hebben omdat de uitgever bij de bestsellers waarop dit percentage betrekking heeft nog nauwelijks kosten maakt (zie o.a. Stevens 2001).

In 1962 was er een soortgelijke opstand van schrijvers. Toen vormde de uitgave van boeken in pocketreeksen de aanleiding. De pocketreeks was een initiatief van de uitgevers en had als doel via goedkopere uitgaven een groter publiek te bereiken.

In plaats van de normale verdeling van royalty's, waarbij de auteur 10 procent van de opbrengst kreeg, was dit bij pocketedities slechts 3 à 4 procent. Zo werd de schrijver dus feitelijk gestraft voor zijn eigen succes, aangezien de bekende pocketreeksen vooral succesvolle Nederlandse (en buitenlandse) romans bevatten.

De hieruit voortvloeiende acties leidden uiteindelijk tot de stichting van het Fonds voor de Letteren in 1965 (Kuitert 2001, 19-20).

Daarmee ontstond een tweede bron van inkomsten van schrijvers voor hun literaire werk: zij konden bij het fonds aankloppen voor diverse subsidies voor vertalingen, reisbeurzen, werkbeurzen en dergelijke. Naast het Fonds voor de Letteren, dat jaarlijks zo'n vijf miljoen euro heeft te besteden, is er sinds 1991 het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds. Dit geeft onder andere financiële ondersteuning aan literaire tijdschriften en vertalingen van Nederlands werk. Met de komst van deze fondsen zijn de literaire mecenasen, zoals de heer Q., naar de achtergrond verdwenen.

Heeft een auteur een bestseller geschreven, dan is de kans groot dat er zich ook nog een derde bron van inkomsten aandient. Het gaat hier om de filmrechten. Om een boek te mogen verfilmen moet de schrijver toestemming geven voor het gebruik van zijn intellectuele eigendom. Vaak gaat het om eenmalige bedragen, maar de oorspronkelijke auteur kan ook betrokken worden bij het schrijven van het filmscript. Ook hier wordt hij vanzelfsprekend voor betaald.

Bekende Nederlander

Een vierde bron van inkomsten is niet direct verbou-

den aan de literaire activiteiten van de schrijver. Deze bron kan het best omschreven worden als het schnabbelcircuit. Vaak eten schrijvers mee uit deze ruif dankzij hun literaire producten, maar dit is niet noodzakelijk. Soms is het van meer belang een bekende Nederlander te zijn.

Het meest voor de hand liggende voorbeeld uit de schrijverswereld voor dit schnabbelcircuit is de vorig jaar overleden Boudewijn Büch. Zijn grootste bekendheid als schrijver dankt hij aan zijn roman *De kleine blonde dood*. De eerste druk hiervan verscheen in 1985 en inmiddels is het boek aan de 22ste druk toe. Het boek diende in 1993 als basis voor de gelijknamige film.

Naast zijn literaire activiteiten was Büch al sinds het begin van de jaren tachtig op de Nederlandse radio en televisie actief. Hij begon bij de VPRO-radio met een boekenprogramma en eindigde voortijdig als vaste gast bij Barend & Van Dorp. Daarnaast was hij vooral bekend dankzij zijn reisprogramma dat de VARA lange tijd uitzond: *De wereld van Boudewijn Büch*. Mede als gevolg van de kijkdichtheid van dit programma en de verkoop van zijn reisboeken vroeg een bekende rijstproducent hem voor reclamespotjes op tv. Hij heeft het zelfs gebracht tot vast panellid in het kinderdierenprogramma *Waku Waku* en was regelmatig in andere programma's te zien of te horen.

Ook buiten de radio en televisie wist Boudewijn Büch met de pen of de computer de nodige pecunia op te strijken. Zo schreef hij verschillende gelegenhedessays voor de opening van nieuwe boekwinkels, bibliotheken et cetera. Ook wist een uitvaartverzekeraar hem tot een publicatie over zijn reislust gecombineerd met zijn bezoeken aan kerkhoven en andere begraafplaatsen te bewegen. Daarnaast vroegen verenigingen, musea en andere instellingen de alleskenner Büch regelmatig voor een lezing.

Een laatste loot aan de literaire stam die voor extra inkomsten zorgde was een theatertournee langs de schouwburgen. Büch is natuurlijk een uitzondering op de gemiddelde schrijver. Gezien het uitgavenpatroon van de schrijver, reiziger en verzamelaar in de breedste zin des woords waren deze extra inkomsten ook wel nodig. De meeste schrijvers

zullen hun lezingen in zaaltjes in de provincie voor aanzienlijk kleinere bedragen moeten houden. Het geeft echter wel een goed zicht op de mogelijkheden die schrijvers hebben om het literaire inkomen aan te vullen.

In het geval van Boudewijn Büch was het zijn persoonlijk manager die de contacten regelde en de afspraken maakte. Inmiddels is er echter een agentschap dat bemiddelt tussen schrijvers en bedrijven: Sebes & Van Gelderen. Dit bureau heeft meer dan vijftig schrijvers in zijn bestand die inzetbaar zijn voor lezingen, bijdragen aan jaarverslagen, relatiegeschenken enzovoort. Daarnaast is er ook nog de Stichting Schrijvers, School, Samenleving. Deze organisatie bemiddelde aanvankelijk uitsluitend tussen scholen en schrijvers voor een educatief optreden, maar heeft zich inmiddels ook op het bedrijfsleven gericht (Neeffjes 2001).

Er zijn kortom aardig wat mogelijkheden voor schrijvers om naast de inkomsten uit de verkoop van hun boeken iets extra's te verdienen. Daarbij is het

vanzelfsprekend zo dat de bekendste schrijvers de hoogste bedragen kunnen vragen voor een optreden of relatiegeschenk. Het is dan ook met recht dat er steeds vaker gesproken wordt over de 'schrijver bv'. De commercialisering van de letteren is echter ook een noodzakelijke bron van extra inkomsten voor schrijvers die hun literaire werk als hun beroep zien. Het is alleen de vraag hoever dit gaat. Wellicht dat het bedrijfsleven schrijvers gaat sponsoren in het verlengde van een

optreden in reclamespotjes. In ruil voor die sponsoring zal de auteur de hoofdpersoon van zijn boek in een bepaald merk auto laten rijden of een bepaald biermerk laten drinken. Dit lijkt nog ver weg maar is dichterbij dan men op het eerste gezicht denkt. Veel bekende schrijvers als Kees van Kooten, Remco Campert en Cees Nooteboom schreven al reclame teksten (o.a. Van Gelder 1996) en Annie M.G. Schmidt liet haar creaties al met de KLM vliegen (Truijens

2002). Misschien biedt dit een oplossing voor het reclameverbod in media dat de tabaksindustrie de laatste jaren treft en in de toekomst wellicht ook de geestrijke dranken van schermen en flyers zal bannen.

André Nuchelmans is stafmedewerker bij de Boekmanstichting en redacteur van *Boekman*.

Literatuur

- Boley, L. (1994) *Schrijvers: hun uitgevers, hun inkomen, de kritiek en de boekenmarkt*. Amsterdam: Weekbladpers.
- Braber, H. van den (2002) *Geven om te krijgen: literair mecenoort in Nederland tussen 1900 en 1940*. Nijmegen: Vantilt.
- Bruin, K. (1990) 'Het gelukkige bezit van twee heel oude, kapitaalcrachtige freules: steun van particulieren en overheid aan de letteren in Nederland sinds 1945'. In: *De hulpbehoevende mecenas: portulicijer initiatief, overheid en cultuur, 1940-1990*, 11-71. Amsterdam/Zutphen: Boekmanstichting/Walburg Pers.
- Gelder, H. van (1996) *De rokende schoorsteen: schrijvers in de reclame*. Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar.
- Jong, A.M. de (1964) *Het verrood*. Amsterdam: Querido (eerste druk: 1925).
- Jong, M. de (2001) *A.M. de Jong, schrijver*. Amsterdam: Querido.
- Kuitert, L. (2001) *Een schrijversleven: alles wat u oltijd had willen weten over het leven van de schrijver, zijn uitgever, inkomen & ambities: zomerreport 2001*. Amsterdam: Weekbladpers tijdschriften.
- Neeffjes, A. (2001) 'Ben ik hier schrijver voor geworden?' In: *Vrij Nederland*, 21 juli, 80-82.
- Stevens, H. (2001) 'Geldbeluste auteurs hollen literatuur uit'. In: *NRC Handelsblad*, 18 oktober.
- Stipriaan, R. van (2002) *Het volle leven: Nederlandse literatuur en cultuur ten tijde van de Republiek (circa 1550-1800)*. Amsterdam: Prometheus.
- Truijens, A. (2002) 'Schrijvers in zaken: schnabbelen voor bedrijven behoort tot de gangbare praktijk'. In: *de Volkskrant*, 6 september.

Noten

1. Als criterium voor deelname aan het onderzoek stelde de onderzoekster dat de schrijver Nederlands proza moest produceren en door een Nederlandse uitgever moest worden uitgegeven. Aan deze maatstaven voldeden 450 auteurs. De vragenlijst is uiteindelijk door 221 aangeschrevenen geretourneerd (Boley 1994, 1)
2. Alle Nederlandse schrijvers die daadwerkelijk boeken publiceerden, kwamen voor deelname aan het onderzoek in aanmerking. Aan dit criterium bleken 326 auteurs te voldoen. Van hen stuurden er 99 hun enquête ingevuld terug (Kuitert 2001, 3-5).
3. In beide onderzoeken werd gerekend in guldens, wat rondere bedragen opleverde.

De commercialisering van de letteren is een noodzakelijke bron van extra inkomsten voor schrijvers die hun literaire werk als hun beroep zien

Algemeen

Het Schrijvershuis (1996-heden)

Amsterdam: Stichting Fonds voor de Letteren

ISSN 1389-8086 verschijnt 4 x per jaar

Tijdschrift met informatie voor schrijvers en vertalers. Er is regelmatig aandacht voor de toekenning van werkbeurzen, honoraria en eregelden. Elk nummer bevat een overzicht van nominaties en bekroningen. Daarnaast zijn er onder meer interviews opgenomen met Nederlandse of buitenlandse schrijvers die in het Schrijvershuis in Amsterdam of in het NIAS in Wassenaar verblijven om aan hun boeken te werken.

Zander, D. van der, M. van Dormolen en T. de Boer (red.) (2002)

Het colendorium op het gebied van leesbevordering 2003.

Amsterdam: Stichting Lezen, 56 p.

signatuur: N03-006

Overzicht van allerhande activiteiten op het gebied van lezen in 2003. Opgenomen zijn onder andere literaire prijzen en wedstrijden, radio- en televisieprogramma's, symposia, tentoonstellingen, websites en adressen.

Steen, F. van der (red.) (1999)

Kunt u doorvon leven?: beroep: kinderboeken-schrijver: bijdrogen aan het gelijknamige symposium voor jeugdboekenschrijvers, gehouden op 4 t/m 6 juni 1999 te Boorn.

Amsterdam: Vereniging van schrijvers en vertalers, 95 p.

ISBN 90-901-3257-0 signatuur: 00-390

In de bijdragen is er aandacht voor verschillende aspecten van het schrijversvak: onderhandelingen met uitgevers, bezoek van scholen en bibliotheken, leesvoorkeur en leesgedrag van de doelgroep en natuurlijk inkomsten. De bijdragen zijn van onder andere Rindert Kromhout (schrijver), Annemarie van Haeringen (illustrator), Helma van Lierop-Debrauwer (bijzonder hoogleraar jeugdliteratuur) en Kees Holierhoek (auteursrechtdeskundige).

Haan, I. (1998)

Leven von de pen: een onderzoek naar de wijze waarop beginnende auteurs hun beroep uitoefenen.

[S.l.: s.n.], 156 p. Doctoraalscriptie Universiteit Utrecht

signatuur: 99-116

Onderzoek naar de wijze waarop beginnende schrijvers in de huidige maatschappij hun beroep uitoefenen. Hoe gaan schrijvers om met de geboden overheidssteun, de wetgeving met betrekking tot de bescherming van de rechten van kunstenaars, het verwerven van inkomen, uitgevers, beroepsorganisaties en publiciteit? De auteur schenkt daarnaast aandacht aan de sociologische theorieën van Bourdieu, Van der Tas, Van Rees en Verdaasdonk.

Vos, L. (1996)

Debuteren in de jaren '90: over het begin van een schrijversloopbaan en factoren die hierop van invloed zijn.

Rotterdam: [s.n.], 72 p. Doctoraalscriptie Erasmus Universiteit Rotterdam.

signatuur: 96-571

Onderzoek onder auteurs die tussen 1990 en 1995 debuteerden. Vos stelde hen de volgende vragen. Welke factoren zijn van invloed op hun loopbaan? Welke vormen van succes zijn er? Welke rol spelen promotieactiviteiten van de uitgeverij? Welke fases zijn er in een debutantenloopbaan? Uit het onderzoek komt onder andere naar voren dat commercieel en artistiek succes invloed hebben op de publicatie van een volgend boek.

Stichting (1993)

Stichting Rechtshulp VvL/VvS: een fonds dat schrijvers en vertolers die minstens één jaar VvL-lid zijn bijstand biedt bij de oplossing van auteursrechtproblemen.

Amsterdam: Stichting rechtshulp VvL/VvS, 8 p.
signatuur: 93-681

Overzicht van de situaties waarbij de Stichting rechtshulp auteurs van nut kan zijn en toelichting over hoe dat in de praktijk gaat.

Franssen, P. (1990)

'Hugo Verdaasdonk: literaire kwaliteit is het resultaat van gedrag'.

In: *Literatuur*, jrg. 7, nr. 3, 149-154

signatuur: M90-244

Weergave van een gesprek met H. Verdaasdonk, hoogleraar Literatuursociologie aan de Universiteit van Tilburg, over onder andere het belang van sociaal-wetenschappelijk onderzoek op het terrein van lezen, lenen en kopen van boeken en over zijn functie als voorzitter van de Vereniging van Letterkundigen/Vakbond voor Schrijvers.

Ducaat, J. (1985)

Schrijverschap, stoot en ideologie.

Groningen: Stichting Groniek, 160 p.

Speciaal nummer: *Groniek*, jrg. 19, nr. 91, 1-160

signatuur: M87-049

Verschillende auteurs onderzoeken de relatie tussen staat, ideologie en schrijverschap in verschillende politieke systemen. Wanneer beschouwt men een schrijver als staatsgevaarlijk? Wat is de rechtvaardiging van een staat om stappen tegen zo'n schrijver te ondernemen en hoe stelt een schrijver zich hiertegen teweer?

Historisch

Braber, H. van den (2002)

Geven om te krijgen: literair mecenaat in Nederland tussen 1900 en 1940.

Nijmegen: Vantilt, 411 p.

ISBN 90-75697-77-5 signatuur: 02-616

Tot nu toe werd aangenomen dat de rol van de literaire mecenas na de achttiende eeuw was uitgespeeld, maar uit deze studie blijkt dat er aan het begin van de twintigste eeuw sprake was van een bloeiende me-

cenaatscultuur. De auteur doet verslag van onderzoek naar de vormen van mecenaat die zich tussen 1900 en 1940 in Nederland voordeden en de functie voor respectievelijk de mecenas, de schrijver en de productie van literatuur. Ook wordt onderzocht hoe het ontstaan en functioneren van het mecenaat zich verhoudt tot processen van concurrentie en samenwerking in het literaire veld, en welke literaire, culturele en maatschappelijke omstandigheden een rol hebben gespeeld in de vroeg-twintigste-eeuwse opleving van de mecenaatscultuur.

Stipriaan, R. van (2002)

Het volle leven: Nederlandse literatuur en cultuur ten tijde van de Republiek (circa 1550-1800).

Amsterdam: Prometheus, 352 p.

ISBN 90-5333-997-3 signatuur: 02-927

Beschrijving van de geschiedenis van de Nederlandse literatuur en cultuur tussen 1550 en 1800, met nadruk op de verwevenheid van literatuur met sociale, religieuze, culturele en wetenschappelijke ontwikkelingen. Van Stipriaan besteedt zowel aandacht aan de rol van literatuur en schrijvers bij grote sociaal-politieke gebeurtenissen, als aan ontwikkelingen in de culturele infrastructuur, zoals het uitgeverijwezen, en de beroepspositie van schrijvers.

Kalmthout, T. van (2001)

'Naar een volwaardige broodwinning'.

In: *Boekmoncohier*, jrg. 13, nr. 47, 35-48

Sinds de jaren tachtig van de negentiende eeuw cultiveren schrijvers een exclusief schrijverschap. Volledige toewijding aan de kunst sluit ander werk uit. Deze houding maakt de weg vrij voor de verdediging van hun economische belangen: een goede afzetmarkt voor hun producten, honorering van hun werk en eerbiediging van het auteursrecht. Deze veranderingen kwamen onder andere voort uit de debatten op de Nederlandsche Taal- en Letterkundige Congressen, die leidden tot de oprichting van een beroepsvereniging voor letterkundigen, die in Nederland uiteindelijk gestalte kreeg in de nog steeds bestaande Vereniging van Letterkundigen (VvL).

Kuitert, L. (2001)

'Schrijver van beroep: de professionalisering van de literaire auteur in de negentiende eeuw'.

In: *Boekmoncohier*, jrg. 13, nr. 47, 23-33

In de negentiende eeuw wordt het literaire schrijverschap een beroep. Dankzij de regeling van het auteursrecht, verbreding van het lezerspubliek en commercialisering van de boekenmarkt transformeert de amateurschrijver van het begin van de eeuw in een marktgerichte beroepsschrijver aan het einde van die eeuw. Ter illustratie van deze ontwikkeling geeft Kuitert een beknopt overzicht van de geschiedenis van het auteursrecht. Dit kreeg in 1803 voor het eerst een wettelijke status. Bovendien ontstond er een nieuwe taakverdeling tussen boekhandelen en uitgeverij.

Noordervliet, N. (1997)

Geschoepen om te scheppen? Opvattingen over vrouwen en schrijverschap in Nederland, 1815-1860. Amsterdam: Amsterdam University Press, VIII, 140 p. ISBN 90-5356-265-6 signatuur: 97-704

Onderzoek naar het beeld dat critici in de eerste helft van de negentiende eeuw van vrouwelijke auteurs hadden. Noordervliet vergelijkt de situatie in het buitenland en die in Nederland in de periode 1900-1930. Vrouwen werden geacht niet deel te nemen aan het literaire leven. Als ze dat dan toch deden, dan nam men ze niet serieus. Er gold een duidelijke dubbele moraal voor de beoordeling van literatuur geschreven door mannen enerzijds en vrouwen anderzijds. Deze moraal werkt, hoewel verhuld, ook nog in onze tijd door.

Schenkeveld-van der Dussen, M.A. (1997)

Met en zonder lauwerkrans: schrijvende vrouwen uit de vroegmoderne tijd 1550-1850: von Anno Bijns tot Elise van Colcor: teksten met inleiding en commentaar. Amsterdam: Amsterdam University Press, XXI, 970 p. ISBN 90-5356-268-0 signatuur: 98-421

Overzicht van schrijfsters, met voorbeelden uit hun werk, korte biografieën en commentaar. Uitvoerige inleidende essays schetsen de vrouwelijke herkenbaarheid, de situatie van schrijvende vrouwen, publicatiemogelijkheden voor vrouwen, voorwaarden voor het schrijverschap, functie en publiek van vrouwenpublicaties, genres, de rol van vrouwen in literaire instituties en vrouwen in de (mannelijke) literatuurgeschiedenis.

Hoogervorst, S. (1993)

'Letterkundige: beroep of roeping?: de Vereniging van Letterkundigen 1905-1945'.

In: *Kunst en beleid in Nederland 6*, 189-219.

Amsterdam: Van Gennep, 243 p.

ISBN 90-6012-954-7 signatuur: 93-119

Overzicht van de strijd binnen de 'Vereniging' over haar doelstellingen. Had de 'Vereniging' tot taak de materiële belangen van de schrijver te behartigen of de kwaliteit van de Nederlandse literatuur te bevorderen en daarmee het aanzien van het schrijverschap te verhogen? Pas begin jaren zestig werd het een beroepsvereniging met duidelijke trekken van een vakbond. Samenvatting van de gelijknamige doctoraalscriptie (signatuur: 86-299).

Boven, E. van (1992)

Een hoofdstuk oopert: 'Vrouwenromans' in de literaire kritiek 1898-1930.

Amsterdam: Sara [etc.], 352 p.

ISBN 90-6012-869-9 signatuur: 92-418

Object zijn niet de romans zelf, maar de beeldvorming daarvan zoals die is ontstaan in de literaire kritiek. Na een beschrijving van het literaire milieu en specifiek de literaire kritiek in de onderzochte periode besteedt Van Boven aandacht aan de relatie tussen 'vrouwenromans' en realisme, maatschappelijke werkelijkheid en vrouwbeeld. Het beeld van de 'vrouwenroman' in de literaire kritiek bleek steeds negatiever te worden. Het uitgangspunt bij de beoordeling was niet zozeer literair, maar eerder sociaal en ideologisch.

Bruin, K. (1990)

'Het gelukkige bezit van twee heel aude, kapitaal-krachtige freules: steun van particulieren en overheid aan de letteren in Nederland sinds 1945.'

In: *De hulpbeheevende mecenas: particulier initiatief, overheid en cultuur, 1940-1990*, 11-71.

Zutphen [etc.]: Walburg Pers, 352 p.

ISBN 90-6011-709-3 signatuur: 90-602

De zorg voor de literatuur was kort na de Tweede Wereldoorlog, in vergelijking tot de andere kunstvormen, vooral een zaak van het particulier initiatief. Sinds de jaren zestig is de overheid zich meer met schrijvers gaan bemoeien, vooral omdat de schrijvers zelf erkenning en bescherming van hun beroep eisten. Vaaral het in 1965 opgerichte Fonds voor de Letteren zorgde voor een verbetering van de beroepspositie. De acties van de schrijvers in de jaren zestig komen uitvaerig aan de orde. Ook gaat Bruin in op de geschiedenis en de betekenis van letterkundige prijzen en de uitgave van de volledige werken van Multatuli. De invaering van het leenrecht in 1985 en de letterennota van minister Brinkman uit 1988 zijn de belangrijkste wapenfeiten uit de jaren tachtig. Het is nu zaak dat de instandhouding en stimulering van de vraag naar literatuur prioriteit krijgen.

Tilborghs, D.J. (1987)

De Vereniging van letterkundigen-Vakband van schrijvers en haar leden: overzicht van een aantal kenmerken en ontwikkelingen in de periode 1955-1984.

Tilburg [etc.]: Katholieke Universiteit Brabant [etc.], VI, 205 p.

signatuur: 88-014

In periodes van tien jaar geeft de auteur een overzicht van de activiteiten die de VvL ondernam om de positie van auteurs en vertalers te verbeteren. Aan de orde komen onder andere taetredingsvoorwaarden, doelstellingen, economische positie, sociale zekerheid, de vaste boekenprijs, leenrecht, hanaria en royalty's.

Sociaal- economische positie**Kuitert, L. (2001)**

Een schrijversleven: alles wat u altijd had willen weten over het leven van de schrijver, zijn uitgever, inkomen & ambities: zomerrapport 2001.

Amsterdam: Weekbladpers tijdschriften, 34 p.

signatuur: a2-750

Zamerbijlage verschenen bij *Vrij Nederland* over de positie van de schrijver als kleine zelfstandige. Aan de orde komen: het inkomen van de schrijver, de ambitie, nevenarbeid, de relatie met de uitgeverij en pramatieactiviteiten. Het onderzoek is gebaseerd op een enquête gehouden door onderzoeksbureau Team vier, met een respons van 99 professionele schrijvers.

Vullings, J. (2001)

'Schrijver bv: schrijvers als projectontwikkelaars'.

In: *Vrij Nederland*, 21 juli, 66-83

signatuur: M02-328

Themagedeelte van de Republiek der Letteren over het beroep van schrijver, nog altijd een kleine zelfstandige. Onder andere aandacht voor de financiële positie van de schrijver; schrijvers in de reclame; uitgeverij, zakendaen, de markt en het eventuele succes; schrijvers en het openbare leven.

Keyser, G. (1998)

'Literaire graatverdieners: de 23 rijkste schrijvers van Nederland'.

In: *Playboy*, oktober, 70-77

signatuur: M99-052

Overzicht van de Nederlandse schrijvers die het meeste verdienen met hun boeken. De tien topschrijvers zijn: Harry Mulisch, Connie Palmen, Maarten 't Hart, Kees van Koaten, Tessa de Laa, Renate Darrestein, Margriet de Maar, Lulu Wang, Anna Enquist en Huga Claus. De gegevens zijn gebaseerd op schattingen over oplages, royalty's, percentages en winkelprijzen.

Hoste, P. (1996)

'De sociale positie van de schrijver in Vlaanderen'.
In: *VvL-Bulletin*, nr. 4, 5-7

Cultuurproductie wordt steeds meer afhankelijk van financieel-economische overwegingen en marktgerichte overheidsbeslissingen. Deze 'vereconomisering' van de cultuur heeft invloed op de sociale positie van kunstenaars. De auteur beschrijft de gevolgen voor schrijvers in Vlaanderen. Samenvatting van een artikel dat eerder verscheen in: *Yang*, jrg. 23, nr. 2/3

Ijdens, T. (1995)

Auteurs en hun oudedagsvoorziening: rapport van een onderzoek op verzoek van de Vereniging van Letterkundigen en de Federatie van Kunstenaarsverenigingen.
Rotterdam: Erasmus centrum voor kunst- en cultuurwetenschappen, 34 p.
signatuur: 95-453

Auteurs die zelfstandig ondernemer zijn en geen oudedagsvoorziening opbouwen via een collectieve regeling, zijn voor aanvulling op hun toekomstige AOW-uitkering aangewezen op een individuele, particuliere pensioenvoorziening. Onderzocht is, door middel van een enquête onder schrijvers jonger dan 65, hoe zij dit pensioengat opvullen. Via het P.C. Boutensfonds kunnen leden van de Vereniging van Letterkundigen een bijdrage krijgen voor de pensioenopbouw. Veel schrijvers blijven ook na hun 65ste verdienen, omdat ze doorwerken of royalty's of auteursrechtvergoedingen ontvangen. Zelfstandige beroepsschrijvers die weinig financieel succes boeken hebben meestal ook een slechte pensioenvoorziening.

Meijer, R. (1994)

'Dichter in Holland'.
In: *Knipselkront Rood voor de Kunst*, jrg. 26, nr. 14, 90-92

Oorspronkelijk verschenen in: *Elsevier*, nr. 10, 12 maart. De Boekenweek 1994 stond in het teken van de poëzie. In dat kader is er aandacht voor de sociaal-economische positie van dichters in Nederland.

Boley, L. (1993)

Schrijvers: hun uitgevers, hun inkomen, de kritiek en de boekenmarkt.
Amsterdam: Weekbladpers, [II], 16 p.
signatuur: 94-172

Welke uitgever benadert het meest het schrijversideaal? Hoeveel verdient een schrijver uit literaire en andere activiteiten? Wie is de meest en wie de minst gewaardeerde criticus? Welke rol speelt vriendjespolitiek in de literaire sector? Op deze en nog meer vragen geeft Boley een antwoord.

Pelt, H. van (1992)

De sociaal-economische situatie van de literaire auteur in Vlaanderen: een onderzoek in opdracht van gemeenschapsminister van cultuur P. Dewoel.
Antwerpen: Universiteit Antwerpen, 106 p.
signatuur: 93-380

Uitkomsten van een enquête onder Vlaamse literaire auteurs. De analyse besteedt aandacht aan het juridische kader waarbinnen de relatie schrijver-uitgever vorm krijgt. Ook is er aandacht voor het letterenbeleid, zoals subsidies en leenrecht en voor de sociale zekerheid van de schrijver en de fiscale regels die van toepassing zijn. Een samenvatting van het onderzoek is verschenen in: *Boekblad*, jrg. 159, 30 oktober, 12-13. signatuur: M92-228.

Leybaert, W. (1991)

'Aanzet tot een noodplan voor de literatuur'.
In: *Dietsche Woronde & Belfort*, jrg. 136, nr. 1, 80-87
signatuur: M91-306

Bijdrage over de zwakke sociale en economische positie van auteurs in Vlaanderen, mede aan de hand van cijfermateriaal uit de bij Kluwer rechtswetenschappen verschenen eerste editie van het *Kunstenarszakboekje*. De auteur doet in het kader van een noodplan voor de literatuur voorstellen, die kunnen leiden tot verlichting van de problemen op met name fiscaal, arbeids- en auteursrechtelijk terrein.

Verdaasdonk, H. (1991)

'Pensioenfondsen en fonds sociale uitkeringen'.

In: *VvL-Bulletin*, nr. 4, 9-13

Brief aan het hoofd van de Afdeling Kunsten van het ministerie van wvc en minister d'Ancona over een subsidieregeling voor oudedagsvoorzieningen en een sociaal fonds voor auteurs. 25 auteurs zouden vanaf hun 65ste via het Fonds voor de Letteren in aanmerking kunnen komen voor een eregeld van f10.000 per jaar. Dit is een lofwaardig voorstel, maar kan de noden van de beroepsgroep als geheel niet voldoende lenigen. Ook de eenmalige bijdrage voor het sociaal voorzieningsfonds is niet afdoende om het Ondersteuningsfonds van de Vereniging voor Letterkundigen van voldoende kapitaal te voorzien.

Greef, T. de (1984)

'Leenrecht: nauwelijks verbetering in sociale positie van schrijvers'.

In: *Kunstenkrant*, jrg. 8, nr. 5, 12-13

Kritische bespreking van het rapport van de interdepartementale leenrechtcommissie. De Greefstelt dat het leenrecht voornamelijk ten goede zal komen aan uitgevers en zeker niet aan de literaire schrijvers.

Film, televisie, toneel

Hollierhoek, K. (2001)

'Nieuw: een contractenbureau'.

In: *LIRA Bulletin*, nr. 6, 3-4

Schrijvers blijken behoefte te hebben aan een instantie die voor ze onderhandelt. Op initiatief van het Netwerk Scenarioschrijven is daarom het contractenbureau opgericht, ondersteund door de Stichting Literaire Rechten Auteurs (LIRA). Overzicht van de doelstelling en de activiteiten.

Laman, M. (2001)

'Dag van het scenario 2001'.

In: *Plot*, herfst, 11-13, 30

signatuur: M01-079

Verslag van de Script Odyssee 2001, de dag van het scenario, gehouden op 21 september 2001 in de Utrechtse zaal Ottone. Het onderwerp was scenario-schrijven, dat van hobby tot vak is getransformeerd. Ook werd de scenarioraamovereenkomst gepresenteerd. (bibliotheek: E01-337).

Meert, H. (1999)

'Dossier: scenario schrijven in Vlaanderen en Nederland'.

In: *Neerlandia*, jrg. 103, nr. 3, D1-D16

Serie artikelen over de belangenbehartiging van scenaristen in Vlaanderen, de Vlaamse scenaristenopleiding en het Netwerk Scenarioschrijvers dat de belangenbehartiging in Nederland verzorgt en deel uitmaakt van de Vereniging van Schrijvers en Vertalers (vsv). Er is tevens aandacht voor hun plaats in het medialandschap. Scenarioschrijvers blijken economisch nogal afhankelijk van de Nederlandse filmindustrie.

Symposium (1999)

'Symposium de schrijver, het theater, het contract'.

In: *VvL-Bulletin*, nr. 2, 15-18

Verslag van een symposium dat de werkgroep Theater organiseerde in café Eik en Linde te Amsterdam op 27 februari 1999. Er heerst veel onduidelijkheid bij toneelschrijvers als het gaat om het sluiten van contracten met theaters.

Kooij, M. (1993)

'Dramaschrijvers zijn boos én verdrietig'.

In: *AV-magazine*, jrg. 14, nr. 1, 50-51

Bijdrage over de moeizame contacten tussen dramaschrijvers, verenigd in een werkgroep binnen de Vereniging van Letterkundigen (VvL), en de omroeporganisaties ten aanzien van de totstandkoming van een financiële vergoedingsregeling bij uitzending van literaire producties.

Fondsen en subsidies

Kuitert, L. (2002)

De waarde van woorden: over schrijverschap: rede, uitgesproken bij de oonvoording van het ombt von hoogleroor in de Boekwetenschap oon de Universiteit von Amsterdam op vrijdag 22 moort 2002.

Amsterdam: Vossiuspers UvA, 30 p.

ISBN 90-5629-243-9 signatuur: 02-785

Aandacht voor de relatie tussen geld en schrijverschap. Volgens de auteur zijn zaken als honorering en status net zo bepalend voor de literatuurgeschiedenis als literaire stromingen, modes en politieke verschuivingen. Drie voorbeelden uit de negentiende en de twintigste eeuw ondersteunen de stelling.

Recensies (2002)

Recensies van L. Kuitert 'De waarde van woorden: over schrijverschap'

Artikelen uit diverse dog- en weekbloden, 2002.

signatuur: R02-001

Reacties op de voorpublicatie van de inaugurele rede van Lisa Kuitert. De meeste recensenten richten zich op de introductie van de term 'subsidieschrijver'. Hiermee bedoelt Kuitert dat schrijvers hun boeken aanpassen aan de beoordelingscriteria van een adviescommissie. Dit leidt in haar ogen vaak tot onleesbare en onverkoopbare boeken.

Berg, A. van den (2000)

'Auteur of cultureel ondernemer?: commentaren op de cultuurnota en het nieuwe fondsbeleid'.

In: *VvL-Bulletin*, nr. 5, 1-18

Dichters, freelance publicisten, literair vertalers, prozaïsten en toneelschrijvers reageren op het huidige letterenklimaat en becommentariëren de subsidieregelingen, de activiteiten van het Fonds voor de Letteren en het auteursrecht. Van den Berg gaat ook in op de nadruk van staatssecretaris van Cultuur Rick van der Ploeg op de auteur als ondernemer.

Vries, R. de (1994)

'Literaire kwaliteit: het oordeel van een organisatie: het Fonds voor de Letteren en het kwaliteitsoordeel'.

In: *De kwoliteit von kunst en de organisotie von het oordeel*, 131-169

Groningen: Passage, 204 p.

ISBN 90-5452-017-5 signatuur: 94-119

Onderzoek naar de werkwijze, de structuur en het beleid van het Fonds voor de Letteren en naar de plaats van het kwaliteitscriterium. Er is vaak kritiek geweest op de beslissingen van het fonds. De auteur probeert deze kritiek te verklaren. Hij bekijkt in hoeverre het fonds de kritiek heeft opgepakt en wat de reacties van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur hierop zijn. Evaluaties van andere kunstfondsen kunnen bijdragen aan een verbetering van de werkwijze van het fonds. De problematiek rond het fonds wordt in het bredere kader geplaatst van algemene theorievorming over het oordelen over kunst, bijvoorbeeld van de theorieën van Bourdieu, De Swaan, Verdaasdonk en Oosterbaan Martinus.

Ijdens, T. (1988)

Schrijvers en fonds: eindrapport van een onderzoek noor de betekenis van het Fonds voor de Letteren in het olgemeen en voor schrijvers en vertolers in het bijzonder, verricht in opdracht von de Minister von wvc.

Tilburg: IVA, VI, 105 p.

signatuur: 88-118

Inkomsten van literaire auteurs en vertalers in de vorm van royalty's, honoraria voor literaire-tijdschriftartikelen en voor vertalingen zijn over het algemeen niet voldoende voor een volledige zelfstandige beroepsuitoefening. Aan de hand van gegevens over de literaire markt en van vraaggesprekken met 40 schrijvers en vertalers, is er een schatting gemaakt van het gemiddelde inkomen van schrijvers. Een deel van de schrijvers heeft neveninkomsten uit ander werk, een ander deel probeert de inkomsten aan te vullen met een beurs van het Fonds voor de Letteren. Het fonds verschaft jaarlijks ruim 300 au-

teurs en vertalers extra inkomsten op grond van gepubliceerd werk of in de vorm van een werkbeurs. Deze gegevens worden toegelicht en verder uitgesplitst.

Uitgevers

Dossier (2001)

Dossier honorering schrijvers 'Groep Mok': documentotiemop.

Diverse artikelen uit dag- en weekbladen, 2001-2002
signatuur: 001-014

Artikelen over de groep auteurs rond Geert Mak, die bestaat uit onder andere Connie Palmen, Ronald Giphart, Adriaan van Dis en Nelleke Noordervliet. De groep pleit voor hogere royaltypersentages voor goed verkopende auteurs.

Jungmann, B. (2001)

'Broodschrijver in de polder'.

In: *Knipselkrant*, jrg. 6, nr. 12, 484

Oorspronkelijk verschenen in: *de Volkskrant*, 12 oktober. Een eeuw geleden moesten schrijvers nog betalen om gepubliceerd te worden. Tegenwoordig eisen goed verkopende auteurs hogere royalty's. Ook het modelcontract voor schrijvers en uitgevers lijkt inmiddels verouderd en staat ter discussie.

Bommeljé, B. (red.) (1998)

'Waarde en prijs van literatuur'.

In: *Hollands Maandblad*, jrg. 40, nr. 11, 1-28?

signatuur: 99-523

Herschreven bijdragen van Arjo Klamer, Willem Brakman, Paul de Grauwe en Jan Pen voor een symposium aan de Universiteit van Groningen over waarde en prijs van de literatuur. Het gaat vooral over de behoefte aan cultureel zelfvertrouwen en het opwaarderen van de vaderlandse literatuur. Dit gebeurt door toekenning van veel en hoge literaire prijzen, uitgebreide recensies van de kleinste boekjes en voorziening in het onderhoud van schrijvers door

stichtingen, zodat zij toch maar vooral schrijver kunnen blijven.

Boley, L. (1994)

Literaire auteurs en hun uitgevers: een onderzoek onder Nederlandse en Vloamse literaire auteurs naar hun tevredenheid met de uitgeverij.

Veghel: [s.n.], 39 p.

signatuur: 94-207

Boley gaat in op de sociaal-economische positie van Nederlandse en Vlaamse literaire auteurs. Vervolgens doet zij verslag van de uitkomsten van een enquête onder 484 auteurs naar de tevredenheid over hun uitgever en naar de variabelen die daarop van invloed zijn.

Glas, F. de (1989)

Nieuwe lezers voor het goede boek: de Wereldbibliothek en 'Ontwikkeling'/De Arbeiderspers vóór 1940.

Amsterdam: Wereldbibliotheek, 336 p.

ISBN 90-284-1554-8 signatuur: 89-524

Zowel de Wereldbibliotheek als De Arbeiderspers richtten hun uitgeverij op met als doel betaalbare uitgaven te publiceren voor een groot publiek. De overeenkomsten en verschillen worden onderzocht en de economische aspecten. De Glas ging ook na of de uitgeverijen hun oorspronkelijke ideële doelstellingen inderdaad bereikten. Begrippen als leesbevordering, boekpromotie en verticale cultuurspreiding hebben in Nederland al een lange voorgeschiedenis.

Schoonhoven, M. (1989)

Uitgevers en auteurs in de morgen van de markt: onderzoek naar de marginale positie op de literatuurmarkt van kleine uitgeverijen en naar de consequenties voor auteurs die alleen via hen publiceren.

Groningen: [s.n.], 62 p. Doctoraalscriptie

Rijksuniversiteit Groningen.

signatuur: 91-397

Kleine uitgeverijen en de auteurs die alleen via dit circuit publiceren zijn zich bewust van de macht die de gevestigde instellingen uitoefenen op de literaire markt. Voor kleine uitgevers is het lastig hier tussen te komen. Ze hebben te weinig geld voor publiciteit en krijgen daardoor minder aandacht van de media. Hun schrijvers worden vaak laag gehonoreerd en hebben geen recht op aanvullende beurzen van het Fonds voor de Letteren. Schoonhoven schetst de problemen van kleine uitgevers aan de hand van gegevens over onder andere het inkomen en de beroepspositie van literaire auteurs, de afname op de literatuurmarkt (lezers, leners en kopers) en het beleid van de overheid op het gebied van de letteren.

Schnabbeltcircuit

Truijens, A. (2002)

'Schrijvers in zaken: schnabbelen voor bedrijven behoort tot de gangbare praktijk'.

In: *De Volkskrant*, 6 september 2002
signatuur: M02-300

Schnabbelen is voor veel schrijvers een lucratieve bezigheid. Ze schrijven een novelle voor bij het jaarverslag van een bedrijf of houden een lezing. Dit geeft de opdrachtgevers een aureool van geletterdheid en het literair agentschap Sebes & Van Gelderen vaart er wel bij. Er zijn ook principiële weigeraars die hun pen niet vuil willen maken aan commerciële activiteiten.

Gelder, H. van (1996)

De rokende schoorsteen: schrijvers in de reclame.
Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar, 192 p.
ISBN 90-388-2677-X signatuur: 97-682

Heel wat bekende schrijvers en dichters schrijven reclameteksten om den brode, soms anoniem. Deze banden tussen reclame en letterkunde worden toegelicht aan de hand van talloze voorbeelden.

Hofland, H.J.A. (1995)

'De avondjes'.

In: *Hollonds maandblad*, nr. 1, 3-5
signatuur: M97-162

Overzicht van het inkomen dat schrijvers verdienen met literaire werkzaamheden. De gegevens zijn verkregen door middel van een enquête die de auteur niet geheel betrouwbaar acht.

Brandt Corstius, H (1994)

'Drie tonnen per jaar: schrijvers en de prijzenloterij'.

In: *Knipselkront Rood voor de Kunst*, jrg. 26, nr. 19/20, 125

Oorspronkelijk verschenen in: *NRC Handelsblad*, 13 mei. Brandt Corstius gaat na waarom er toch zoveel literaire prijzen zijn en stelt het hele prijencircus aan de kaak. Jury's zijn vaak bevooroordeeld. Schrijvers mopperen op de prijzen, vooral als ze gepasseerd worden. Het prijzengeld was beter besteed aan subsidies voor meerdere schrijvers. Wie een ton wil winnen, kan beter een lot kopen!

Jonker, A. (1988)

Schrijvers in de lezingenmarkt: een onderzoek naar de outeurshonorario, uitgevoerd in opdracht van de Stichting Schrijvers School Samenleving.

[S.l.]: [s.n.], 108 p.

signatuur: 90-048

De Stichting Schrijvers School Samenleving (sss) bemiddelt tussen auteurs en instellingen bij het organiseren van lezingen. De sss vermoedt dat een aantal auteurs het huidige beloningsstelsel voor lezingen, projecten en werkgroepen als onrechtvaardig ervaart. Bekende auteurs maken weinig gebruik van de diensten van sss, waarschijnlijk omdat zij de honorering te laag vinden. Ook betalen bedrijven en non-profitinstellingen dezelfde tarieven. Onderzocht is of een ander beloningstelsel de problemen oplost.

Internationaal

Herholz, S. (2001)

More challenges for writers in Europe: threats or opportunities? Artists' experience with the new technologies.

Stuttgart: [s.n.], 21 kb

signatuur: E02-491 of op www.creativeurope.info

Veranderingen op de boekenmarkt maken het schrijven moeilijker om hun werk gepubliceerd te krijgen. Uitgeverijen zijn tegenwoordig multinationals die de markt domineren en alleen maar denken aan financieel gewin. De diversiteit aan publicaties leidt hieronder: onbekende schrijvers krijgen minder kansen. Uitgevers sluiten ook vaak contracten waarbij zij alle rechten afkopen, ook die op elektronische publicatievormen. Als auteurs zelf over deze rechten beschikken, kan hun werk juist op het internet aan een tweede leven beginnen. Het recht op vrij toegankelijke informatie botst echter altijd met het auteursrecht. Overzicht van de auteursrechtregelingen in Europa, de btw, de vaste boekenprijs en de beroepspositie van schrijvers in de EU.

Heinich, N. (2000)

Être écrivain: création et identité.

Paris: La Découverte, 368 p.

ISBN 2-7071-3326-4 signatuur: 01-001

Onderzoek naar de specifieke eigenschappen van het schrijverschap en van scheppende arbeid in het algemeen. Aan de orde komen onder andere de materiële aspecten, engagement, eenzaamheid en betrekkingen met anderen, inspiratie en publicatie, levenswijze en presentatie. Deze gegevens werden verzameld aan de hand van een dertigtal interviews met schrijvers en dichters. Op zoek naar ideaaltypen ontdekt de auteur dat de identiteit van de schrijver verre van homogeen is, maar juist verschillende dimensies in zich draagt.

Erickson, L. (1999)

The economy of literary form: English literature and the industrialization of publishing, 1800-1850.

Baltimore: John Hopkins University Press, 219 p.

ISBN 0-8018-6358-9 signatuur: 03-002

In de tweede helft van de negentiende eeuw zakte de markt voor poëzie in Engeland dramatisch in, terwijl de belangstelling voor genres als romans en non-fictie groeide. Onderzoek naar de economische motieven die aan deze veranderingen in het marktmechanisme ten grondslag liggen. Hiervoor is de boekproductie uit die tijd uitvoerig bestudeerd aan de hand van bronnenstudie. Wat was het voordeel voor schrijvers om van genre te veranderen? Niet zozeer de opkomst van het auteursrecht, de afname van het mecenaat en de toenemende professionalisering van de schrijver, maar de wens van de lezers en de ambitie van de schrijvers hebben deze verandering teweeggebracht. De status van de diverse genres verschilde onderling nogal, het bereiken van een groter publiek was belangrijk voor de schrijver. De technologische ontwikkelingen in het drukkerijproces en de papierindustrie maakten het ook mogelijk nieuwe markten aan te boren. De ontwikkelingen worden toegelicht aan de hand van de carrières van onder andere Wordsworth, Carlyle en Jane Austen.

Heinich, N. (1999)

L'épreuve de la grandeur: prix littéraires et reconnaissance.

Paris: La Découverte, 298 p.

ISBN 2-7071-3170-9 signatuur: 00-002

Het winnen van een literaire prijs heeft vergaande invloed op de leef- en werkomstandigheden van een schrijver. Heinich heeft schrijvers geïnterviewd die een van de belangrijke Franse literaire prijzen hebben ontvangen. Vanuit sociologisch perspectief concentreert ze zich op het zelfbeeld, het identiteitsbesef en het gevoelsleven van de laureaten. Wat betekent het om plotseling beroemd te zijn en om rijk te worden? Hoe ziet de prijswinnaar zichzelf, voor en na de toekenning? Wat is de invloed op de omgeving? Voor sommige schrijvers heeft het winnen van een li-

teraire prijs dramatische gevolgen gehad voor de rest van hun leven: schrijfblokkades, depressies, gebroken huwelijken. De tol van de roem is soms hoog!

Holgate, A. (1998)

The cost of letters: a survey of literary living standards.

Brentford: Waterstone, xx, 208 p.

ISBN 0-9527405-9-1 signatuur: 99-212

Overzicht van de meningen van meer dan veertig hedendaagse dichters, romanschrijvers en non-fictie-auteurs, die allemaal iets scherp, onthullends of controversieels te melden hebben over de manier waarop zij hun brood verdienen en de eventuele rol van de staat daarin. De opvattingen van meer dan een dozijn beroemde schrijvers uit de jaren veertig van de twintigste eeuw plaatst het overzicht in een historisch perspectief.

Wilcox, H. (1996)

Women and literature in Britain, 1500-1700.

Cambridge: Cambridge University Press, xiv, 314 p.

ISBN 0-521-46777-2 signatuur: 97-302

Introductie in het werk en de sociale context van vrouwelijke schrijvers in het vroegmoderne Groot-Brittannië. Onderzocht is hoe men in de zestiende en zeventiende eeuw tegen vrouwen aankeek en wat er gedacht werd over hun rol en plaats in de literaire cultuur. Tal van genres die schrijfsters beoefenden, komen aan bod.

Bourdieu, P. (1994)

De regels van de kunst: wording en structuur van het literaire veld.

Amsterdam: Van Gennep, 475 p.

Oorspr. titel en uitg. *Les règles de l'art: genèse et structure du champ littéraire.* Paris: Seuil, 1992

ISBN 90-6012-972-5 signatuur: 94-316

(Nederlandse editie)

ISBN 2-02-018159-2 signatuur: 94-175 (Franse editie)

Met Flaubert als voorbeeld toont Bourdieu aan hoezeer de creativiteit van een schrijver afhankelijk is van de vorming van een autonoom literair veld. Hierin bepalen staatsbureaucratie en academies niet langer literaire erkenning en goede smaak. Deze worden in plaats daarvan de inzet van een strijd tussen onafhankelijke schrijvers, critici en uitgevers. Zo worden de 'regels van de kunst' aan het licht gebracht, de objectieve logica waaraan schrijvers en literaire instituties gehoorzamen en die in kunstwerken in gesublimeerde vorm tot uiting komt.

Collier, P. en R. Lethbridge (1994)

Artistic relations: literature and the visual arts in nineteenth-century France.

New Haven: Yale University Press, ix, 352 p.

ISBN 0-300-06009-2 signatuur: 94-329

Achttien literaire critici en kunsthistorici verkennen de relatie tussen literatuur en beeldende kunst in het negentiende-eeuwse Frankrijk. De relatie tussen schrijvers en schilders wordt belicht tegen de achtergrond van de sociale ontwikkelingen in die tijd: van de economische en institutionele structuren van de kunstproductie tot aan de gehele beeldcultuur van die eeuw, inclusief drukwerk en fotografie.

Turner, Ch. (1992)

Living by the pen: women writers in the eighteenth century.

London: Routledge, ix, 261 p.

ISBN 0-415-04411-1 signatuur: 94-256

Fictie geschreven door vrouwelijke auteurs maakte tussen 1696 en 1796 in Groot-Brittannië een enorme bloeiperiode door. Onderzoek naar de werkpatronen van vrouwen, de relatie met hun uitgevers, de bedragen die ze ontvingen en de manier waarop ze betaald werden, de toegang tot vrouwenliteratuur in bibliotheken en tijdschriften, en het schrijven in andere genres ter ondersteuning van hun literaire loopbaan.

Garrard, J. en C. Garrard (1990)

Inside the Soviet writers' union.

London: Tauris, xv, 303 p.

ISBN 1-85043-260-0 signatuur: 91-519

In 1930 richtte de communistische partij van de Sovjet-Unie de Sovjetschrijversvereniging op. Tot het presidentschap van Gorbatsjov beheerste deze organisatie alle facetten van het persoonlijke en professionele leven van schrijvers. Het was onmogelijk het beroep van schrijver uit te oefenen, zonder deel uit te maken van de vereniging. Behalve met het bewaken van de zuivere partijkoers die de schrijvers moesten volgen, hield de vereniging zich ook met tal van praktische zaken bezig, zoals huisvesting, medische zorg, auto's en vakantie. Ook de toekomst van de Russische literatuur na de glasnost komt ter sprake.

Hamilton, I. (1990)

Writers in Hollywood 1915-1951.

London: Heinemann, x, 326 p.

ISBN 0-434-31332-7 signatuur: 90-626

Geschiedenis van de relatie tussen Hollywood en het geschreven woord, te beginnen bij de eerste geluidsfilm. Vervolgens komen de jaren dertig van de vorige eeuw aan bod. Toen werd het linkse gilde van scenarioschrijvers opgericht om vakbondseisen te verwezenlijken. Ten slotte is er aandacht voor de jaren vijftig, waarin de communistenjagers van McCarthy scenarioschrijvers achtervolgden en dwarsboomden in hun schrijfwerk. De filmbazen waardeerden en honoreerden dit schrijfwerk ook niet naar behoren.